



پیش‌ها و پانچ‌ها

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوبه‌ها شیخ محمد صالح المنجد حفظه الله تعالى

موضوع:

۱. احکام؛ اصول و قواعد فقه
۲. احکام؛ حدود و تعزیرات

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پرسش

نویسنده: امید محمدی

تاریخ: ۱۴۰۰/۱۲/۸

به موجب قاعده‌ی حرمت تنفیر از دین، انجام هر عملی که موجب بی‌زاری و نفرت مردم از دین شود، حرام است. آیا آن عمل می‌تواند حکمی شرعی مانند رجم و حدّ سرقت (قطع ید) باشد؟ یعنی آیا می‌توان به موجب این قاعده، مانع از اجرای حد شد؟ آیا اساساً چنین قاعده‌ای مورد قبول شارع است و اگر مورد قبول است، مبنای این تجویز خود شرع است، یا اینکه بر اساس مبانی عقلی و امضای آن توسط شارع قابلیت اجرا دارد؟ در صورت امکان، این موضوع را تبیین و تشریح فرمایید.

پاسخ

تاریخ: ۱۴۰۰/۱۲/۲۱

حرمت تنفیر از دین، به معنای حرمت هر عملی است که به ذات خود مباح است، ولی در زمان یا مکانی خاص، باعث نفرت مردم از دین می‌شود و به این دلیل، در آن زمان و مکان، حکمی ثانوی پیدا می‌کند و حرام یا مانند حرام می‌گردد. بنابراین، دامنه‌ی آن محدود به مباحات است و شامل واجبات و محرمات نمی‌شود؛ چراکه اگر شامل واجبات و محرمات می‌شد، چیزی از دین باقی نمی‌ماند؛ با توجه به اینکه کمتر واجب یا حرامی یافت می‌شود که بر خلاف اهواء گروهی از مردم نباشد و بسیاری از واجبات و محرمات، باعث نفرت کافران، منافقان و فاسقان از دین می‌شود، در حالی که مسلماً نمی‌توان برای خشنودی آنان، تعطیل‌شان کرد یا تغییرشان داد. این مبنایی واضح و ضروری است که خداوند به انحاء مختلف بر آن تأکید نموده؛ چنانکه فرموده است: **﴿فَعَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا﴾**^۱؛ «پس چه بسا از چیزی کراهت داشته باشید و خداوند در آن خیر بسیاری قرار داده باشد» و فرموده است: **﴿وَعَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَىٰ أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾**^۲؛ «و چه بسا از چیزی کراهت دارید و آن خیری برای شماست و چه بسا چیزی را می‌پسندید

۱. النساء/ ۱۹

۲. البقرة/ ۲۱۶

و آن شری برای شماست و خداوند می‌داند و شما نمی‌دانید» و فرموده است: ﴿هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ﴾؛^۱ «او کسی است که پیامبرش را با هدایت و دین حق فرستاد تا آن را بر هر دینی پیروز گرداند، اگرچه مشرکان کراهت داشته باشند» و فرموده است: ﴿وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ﴾؛^۲ «و خداوند کامل‌کننده‌ی نور خود است، اگرچه کافران کراهت داشته باشند» و فرموده است: ﴿لِيُحَقِّقَ الْحَقَّ وَيُطْلَلَ الْبَاطِلَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ﴾؛^۳ «تا حق را محقق و باطل را ابطال کند، اگرچه گناه‌کاران کراهت داشته باشند» و فرموده است: ﴿فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ﴾؛^۴ «پس خداوند را با خالص کردن دین برایش بخوانید، اگرچه کافران کراهت داشته باشند» و فرموده است: ﴿وَإِذَا ذَكَرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ﴾؛^۵ «و چون تنها خداوند یاد شود، دل‌های کسانی که به آخرت ایمان ندارند مشمز می‌شود و چون کسانی که غیر او هستند یاد می‌شوند، آن گاه آنان شادمان می‌گردند» و فرموده است: ﴿وَإِذَا تَلَّىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا بَيِّنَاتٍ تَعْرِفُ فِي وُجُوهِ الَّذِينَ كَفَرُوا الْمُنْكَرَ يَكَادُونَ يَسْطُونَ بِالَّذِينَ يَتْلُونَ عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا﴾؛^۶ «و چون آیات روشنمان بر آنان خوانده می‌شود، در روی کسانی که کافر شدند انکار را می‌بینی، نزدیک است به کسانی که آیاتمان را بر آنان می‌خوانند حمله کنند» و فرموده است: ﴿وَلَنْ تَرْضَىٰ عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَىٰ حَتَّىٰ تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ قُلْ إِنَّ هُدَىٰ اللَّهِ هُوَ الْهُدَىٰ وَلَئِنَّ آتِئْتَهُمْ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ﴾؛^۷ «و هرگز یهودیان و مسیحیان از تو راضی نخواهند شد تا آن گاه که از کیش آنان پیروی کنی، بگو هدایت خداوند است که هدایت است و اگر پس از علمی که برایت آمد از اهواء آنان پیروی کنی، از جانب خداوند هیچ پشتیبان و یآوری نخواهی داشت» و فرموده است: ﴿وَلَئِنَّ آتِئْتَهُمْ أَهْوَاءَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّكَ إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ﴾؛^۸ «و اگر پس از علمی که برایت آمد از اهواء آنان پیروی کنی، تو آن گاه از ظالمان خواهی بود» و فرموده است: ﴿ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾؛^۹ «سپس تو را بر شریعتی از امر (خود) قرار دادیم، پس از آن پیروی کن و از اهواء کسانی که نمی‌دانند پیروی نکن» و فرموده است: ﴿وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِيَذَّكَّرُوا وَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا نُفُورًا﴾؛^{۱۰}

۱. التوبة / ۳۳

۲. الصف / ۸

۳. الأنفال / ۸

۴. غافر / ۱۴

۵. الزمر / ۴۵

۶. الحج / ۷۲

۷. البقرة / ۱۲۰

۸. البقرة / ۱۴۵

۹. الجاثية / ۱۸

۱۰. الإسراء / ۴۱

«و هرآینه در این قرآن هر گونه بیان آورده ایم تا متذکر شوند و آنان را جز نفرت نمی افزاید» و فرموده است: ﴿وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذِي أُوحِیْنَا إِلَیْكَ لِتَفْتَرِیَ عَلَیْنَا غَیْرَهُ وَإِذَا لَا تَخْدُوكَ خَلِیْلًا ۖ وَلَوْلَا أَنْ نَبِّئْنَاكَ لَقَدْ كِدْتُمْ تَزْكُنُ إِلَیْهِمْ شَیْئًا قَلِیْلًا ۖ إِذَا لَادَفْنَاكَ ضِعْفَ الْحَیَاةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ عَلَیْنَا نَصِیْرًا﴾^۱؛ «و نزدیک بود تو را در رابطه با چیزی که به تو وحی کردیم بفریبند تا غیر آن را به ما نسبت دهی و آن گاه تو را دوست می گرفتند و اگر نه این بود که تو را ثابت نگاه داشتیم نزدیک بود که اندکی به آنان بگرایی. آن گاه تو را دو چندان در زندگی و دو چندان در مرگ (از عذاب) می چشاندیم و در برابر ما یآوری برای خود نمی یافتی» و فرموده است: ﴿فَاخْكُم بِبَیْنِهِمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ ۗ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ ۗ﴾؛ «پس میان آنان بنا بر چیزی که خداوند نازل کرده است حکم کن و در رابطه با حقی که به تو رسیده است از اهواء آنان پیروی نکن» و فرموده است: ﴿قُلْ لَا أَتَّبِعُ أَهْوَاءَكُمْ ۗ قَدْ صَلَّتُ إِذَا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُهْتَدِينَ﴾^۲؛ «بگو از اهواء شما پیروی نمی کنم، در آن صورت گمراه شده ام و از هدایت یافتگان نیستم» و فرموده است: ﴿وَلَوْ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ ۗ بَلْ أَنْتِنَاهُمْ بِذِكْرِهِمْ فَهُمْ عَنْ ذِكْرِهِمْ مُعْرِضُونَ﴾^۳؛ «و اگر حق از اهواء آنان پیروی می کرد، آسمان ها و زمین و هر کس در آن هاست تباه می شد، بلکه مایه‌ی تذکرشان را برایشان آورده ایم، پس آنان از مایه‌ی تذکرشان روگردانند» و فرموده است: ﴿فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكِرَةِ مُعْرِضِينَ ۖ كَأَنَّهُمْ حُمُرٌ مُسْتَنْفِرَةٌ ۖ فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ﴾^۴؛ «پس آنان را چه می شود که از مایه‌ی تذکر روگردانند؟! چنانکه گویی خرهایی رم کرده اند که از شیری گریخته اند» و فرموده است: ﴿بَلْ جَاءَهُمْ بِالْحَقِّ وَأَكْثَرُهُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ﴾^۵؛ «بلکه حق را برایشان آورده ایم و اکثر آنان از حق کراهت دارند» و فرموده است: ﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ﴾^۶؛ «این از آن روست که آنان از چیزی که خداوند نازل کرد کراهت داشتند، پس اعمالشان را نابود کرد». همه‌ی این آیات، دال بر آن هستند که ناخشنودی کافران، منافقان و فاسقان از احکام خداوند، اهمیتی ندارد و نمی تواند موجب تعطیل یا تغییر آن ها شود و مسلمانان نباید برای جلب رضایت آنان یا دوری از خشمشان، واجبی را ترک کنند یا حرامی را مرتکب شوند؛ چنانکه خداوند در وصف بندگان صالح خود فرموده است: ﴿يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ﴾^۷؛ «در راه خداوند جهاد می کنند و از سرزنش سرزنش کننده ای نمی ترسند».

۱. الإسراء / ۷۳-۷۵
۲. المائدة / ۴۸
۳. الأنعام / ۵۶
۴. المؤمنون / ۷۱
۵. المدثر / ۴۹-۵۱
۶. المؤمنون / ۷۰
۷. محمد / ۹
۸. المائدة / ۵۴

